

Bestuursverslag 2017

Hoe ziet de toekomst van onze kerk eruit? In de beweging die de Protestantse Kerk Amsterdam (PKA) heeft ingezet met Koers – het verandertraject waarin de kerken en pioniersplekken toewerken naar een toekomstbestendige kerk - is die vraag van groot belang. In het verlengde daarvan is een werkgroep aan de slag gegaan met een nieuw beleidskader voor de jaren 2018 tot 2022. Daarbij is met de ogen van de stad gekeken naar de rol van de kerk: wat zijn de trends die in de stedelijke context spelen en hoe kunnen wij daar als kerk op inspelen?

Van Koers naar een nieuw beleidskader

In de wijkkerken en pioniersplekken is, al dan niet in regioverband, in het kader van Koers intensief nagedacht over de toekomst van de kerk. Samenwerking zoeken met elkaar en met kerken en organisaties in de buurt was daarbij het vertrekpunt. Aan de hand van resultaten uit deze gespreksrondes stelden de regio's een visie voor de komende vijf jaar op die zij op een zaterdag in juni aan elkaar presenteerden. De visies vormden het sluitstuk van Koers. In het najaar maakten moderamenleden van AK, CKR en Diaconie een ronde langs de regio's om de stand van zaken te verkennen en de realisatie van de toekomstplannen te bespreken. Een breed samengestelde werkgroep ging aan de slag met een nieuw beleidskader voor de jaren 2018-2022. De meerjarenvisies van de regio's waren daarbij een belangrijke bron van informatie. In september kon de eerste versie van het nieuwe beleidskader aan de besturen worden gepresenteerd.

500 jaar Reformatie

Na de landelijke aftrap in oktober 2016 kwam het Lutherjaar ook in Amsterdam op gang. Onder de noemer 'Tegendraads' werden in de wijken en door een actieve werkgroep tal van projecten en evenementen georganiseerd, van een Luther Quiz tot een Leerhuis Luther en Islam en een Lutherwandeling. Een van de hoogtepunten was het wetenschappelijk symposium over de erfenis van Luther. Het Lutherjaar werd half oktober afgesloten met een gezamenlijke vesper van PKA, de Lutherse Gemeente en de Nicolaasparochie in de Nicolaasbasiliek.

Stedelijke activiteiten

Het nieuwe jaar werd feestelijk ingeluid met een nieuwjaarsreceptie in de vernieuwde Ark van de Regenbooggemeente. Onder het motto 'Pasen – Feest van de Hoop' presenteerde de PKA zich met een brede paascampagne in de stad. Samen met de Lutherse Gemeente organiseerde de PKA een Pinksterfestival in de Oude Luthers Kerk aan het Spui. Als afsluiting van de Gay Pride vond op de eerste zondag van augustus de jaarlijkse Trans Pride Kerkdienst plaats in de Keizersgrachtkerk. Het kerkelijk jaar ging begin september van start met het evenement Kerkproeverij. Diverse wijkkerken zetten hun kerkdeuren open voor een laagdrempelige viering. Het levensbeschouwelijke platform NEWConnective, een samenwerking van PKA en VU, ontwikkelde diverse activiteiten en gespreksgroepen voor studenten. PKA en Diaconie organiseerden in het kader van de Week tegen de Eenzaamheid een 'open kerkbankjes'-middag. Wijkkerken verplaatsten het koffiedrinken na de zondagse viering naar buiten en nodigden de buurt ervoor uit. In een nieuwe reeks van Preek van de Leek, een samenwerking van de PKA met de Doopsgezinde Gemeente Amsterdam, betraden op drie zondagmiddagen in november achtereenvolgens Gerdi Verbeet, Arjan Vliegthart en Stijn Fens de kansel van de Doopsgezinde Kerk aan het Singel. De stedelijke kerstcampagne 'Sta eens stil met

Kerst' legde de nadruk op Kerst als een tijd van bezinning en onthaasting. Met medewerking van de binnenstadskerken werd door stadspredikant Rob Visser een tweetalige toeristenfolder met app ontwikkeld: *Amsterdam Een Goddelijke Stad/A Divine City*, met een stadswandeling langs de belangrijkste kerken en religieuze plaatsen in de binnenstad.

Uit de wijken en regio's

Dankzij de betrokkenheid van de betaalde medewerkers en de belangeloze inzet van honderden vrijwilligers werd er in de wijkgemeenten en pioniersplekken ontzettend veel werk verricht. In dit verslag een kleine en willekeurige greep uit opmerkelijke activiteiten en initiatieven zonder afbreuk te willen doen aan het 'dagelijkse werk', dat minder in het oog loopt maar wel de basis is voor het gemeentelieven. De Oranjekerk verwelkomde eind januari als sociale huurder Eetcafé Van de Kook, waar mensen met een verstandelijke beperking onder begeleiding van vrijwilligers wekelijks een driegangendiner verzorgen voor buurtbewoners met een kleine beurs. Eind maart vierde de Sloterkerk een jubileum met het 125ste concert georganiseerd door de Stichting Vrienden van de Sloterkerk. Locoburgemeester Kasja Ollongren en filosofe Joke Hermsen verleenden hun medewerking aan de aftrap van Noorderlicht: eenmaal per maand kunnen voorbijgangers op zaterdagavond in de Noorderkerk terecht voor een moment van stilte voordat zij zich weer in het stadsgewoel begeven. Met een feestelijke kerkdienst vierde de gemeente van de Nieuwendammerkerk begin juni haar tienjarig bestaan. Organist Jos van der Kooy vierde zijn 50-jarig jubileum als kerkmusicus met een orgelconcert in de Westerkerk. Op hemelvaartsdag organiseerden de gezamenlijke kerken in Zuid traditiegetrouw een openluchtviering in het Beatrixpark. Diverse wijkgemeenten verzorgden in de zomerperiode aantrekkelijke programma's voor thuisblijvers. Begin november werd met een viering en aansluitend programma het vijftigjarig bestaan van De Ark in Noord gevierd. In de Thomaskerk vond half november de jaarlijkse Nacht van de Bijbel plaats: schrijver Arthur Umbgrove, organist Jos van der Kooy, CDA-politicus Diederik Boomsma en Sigrid van Aken van de Goede Doelen Loterij vertelden over hun favoriete Bijbelverhaal. Ruim tweehonderd belangstellenden namen deel aan een kerstwandeling langs de binnenstadskerken. Op verschillende locaties werden taferelen uit het kerstverhaal opgevoerd, gebaseerd op teksten van Karel Eykman.

Komen en gaan van predikanten

De PKA nam afscheid van een aantal van haar predikanten. In september vertrok ds. Marleen Blootens van de Elthetokerk naar Rotterdam. Ds. Paula de Jong nam in november afscheid van de Nassaukerk om predikant te worden van de Nieuwendammerkerk. Begin december nam ds. Rob Visser, predikant op IJburg en stadspredikant, afscheid van de PKA in verband met zijn emeritaat en eind december kwam er een einde aan de tijdelijke aanstelling vanuit de landelijke mobiliteitspool van ds. Elsbeth Gruteke bij de Jeruzalemkerk. Eveneens in december kondigden ds. Marleen Kemink van Zin in Zuid en ds. Niek Scholten van de Willem de Zwijgerkerk hun vertrek aan in januari 2018. De PKA verwelkomde ook een aantal nieuwe predikanten. In juni deed ds. Greteke de Vries haar intrede als predikant voor Amsterdam-Oost met aandachtsveld Muiderkerk. Begin september begon ds. Martijn van Leerdam als predikant voor Amsterdam-Nieuw West met aandachtsveld wijkgemeente Osdorp-Sloten. Ds. Johan Visser werd als predikant verbonden aan de Noorderkerk. Zijn voorganger ds. Paul Visser werd pionier van het Noorderkerk-project Huis voor de Ziel.

Pioniersplekken en leefgemeenschappen

De PKA bevindt zich in een proces van verandering. Met het oog op de continue daling van het ledenaantal en vanuit het verlangen dat het evangelie gehoord blijft in de stad, worden de bakens verzet en experimenteren wijkgemeenten en pioniers met nieuwe vormen van kerk-zijn. In 2016 werd besloten om met ingang van 2017 per jaar gemiddeld twee nieuwe pioniersplekken te financieren, mits deze plekken ook door de PKN financieel ondersteund worden. Deze pioniersplekken nieuwe stijl onderscheiden zich van de bestaande pioniersplekken door een veel kleiner budget en een kleinere aanstelling van de pionier, maar wel voor een langere periode: 7 in plaats van 3 jaar. In november ging de eerste pionierslek nieuwe stijl van start: Licht Op Zuid (LOZ) met pionier David van der Meulen, een plek voor twintigers en dertigers die op zoek zijn naar verdieping in hun leven. In oktober tekenden PKA en GZB de samenwerkingsovereenkomst met de Arabische Protestantse Kerk Amsterdam met pionier Emad Thabet, een van oorsprong Egyptische predikant van *the Synod of the Nile*. De wijkgemeenten in Nieuw-West moesten eind oktober na drie jaar afscheid nemen van hun pioniersproject Nieuw-Westenwind. Het project kreeg gedeeltelijk een vervolg met de aanstelling van stadsdeelpastor Martin de Jong.

Uit de besturen

In de *Algemene Kerkenraad* passeerden diverse bestaande kerkvernieuwingsprojecten de revue met de vraag of zij getransformeerd kunnen worden in pioniersprojecten nieuwe stijl. Hebron, Kerk in Westerbijck en Taizé Amsterdam werden dergelijke 'transitieplekken'. Ook besloot de kerkenraad positief over de voortzetting voor drie jaar van de functie pionierbegeleider. Op het gebied van kerkvernieuwing keurde de vergadering de Durffondsaanvraag 'Stadsdeeldominee Nieuw West' en de gecombineerde Durffonds- en pioniersaanvraag van de Arabische Kerk Amsterdam goed. In de mei-vergadering kwamen de Jaarrekeningen 2016 van PKA en Diaconie aan de orde. Een daartoe ingestelde commissie presenteerde het beleidsvoorstel voor 'veilige relaties'. De commissie loopt hiermee vooruit op het landelijke beleid. Natuurlijk was de voortgang van Koers een terugkerend thema. In de septembervergadering was de tweejaarlijkse wisseling van de wacht van een deel van de AK-leden. In november werden de Meerjarenbegroting 2018-2020 van de PKA en de Begroting 2018 van de Diaconie besproken. In deze vergadering kwam ook het concept Beleidskader 2018-2022 aan de orde en nam Rob Visser met een korte terugblik op zijn periode als Stadsdominee afscheid in verband met zijn emeritaat.

Het vergaderjaar van het *College van Kerkrentmeesters* ging eind januari informatief van start met een workshopavond voor kerkrentmeesters en andere geïnteresseerden uit de kerkenraden. De workshops over de thema's nalatenschappen, vrijwilligersbeleid, collecte-apps en orgelzaken werden bijzonder positief gewaardeerd. In maart ging de vergadering akkoord met een verbouwing van de keuken van de Oranjekerk die de exploitatiemogelijkheden van het gebouw vergroten. Op het gebied van kerkvernieuwing keek de vergadering vooral naar de financiële onderbouwing van de Durffonds- en transitieaanvragen. In mei kwam de Jaarrekening 2016 aan de orde. Discussie was er over de stijgende kosten voor 'bovenwijkse activiteiten' en over de vraag hoe de kerk kan werken aan financiële duurzaamheid. In september rapporteerde interim-directeur Klaas Dirk Bruintjes over het onderzoek naar het functioneren van het kerkelijk bureau. In de novembervergadering presenteerde de Kunstcommissie haar plannen voor de komende jaren en kwam de Meerjarenbegroting 2018-2020 aan de orde. Een van de punten die zorgen baart, is de daling van het 'levend geld' en, als gevolg daarvan, de toenemende afhankelijkheid van de beleggingsopbrengsten uit het vermogen.

Financiële acties

Actie Kerkbalans is een belangrijke inkomstenbron van de PKA. Hoewel Amsterdam zich landelijk gezien gelukkig mag prijzen met stabiele inkomsten uit de actie, is er een kentering zichtbaar. Het aantal financieel betrokken leden daalt gestaag en hoewel de gemiddelde bijdrage nog steeds licht stijgt, heeft dat op de lange termijn invloed op de inkomsten van 'levend geld'. Hoe kunnen we meer leden bij de kerk betrekken en verleiden tot een financiële bijdrage is dan ook een belangrijke vraag voor de toekomst. Daarnaast is het noodzakelijk de financiële acties te moderniseren en te digitaliseren en in te spelen op het geefgedrag van nieuwe generaties. Een ander aandachtspunt op financieel gebied is de financiële verduurzaming van de pioniersplekken. De ervaring leert, dat het de meeste pioniersplekken niet lukt om financieel zelfstandig te worden. De hiermee gepaard gaande vragen met betrekking tot investeren in kerkvernieuwing en de rol van het vermogen, kwamen in de besturen regelmatig aan de orde.

Kerkelijk bureau

Na het afscheid in december 2016 van directeur Bram Schriever werd gezocht naar een opvolger. Omdat dit proces meer tijd in beslag nam dan verwacht, werd vanaf half juni Klaas Dirk Bruintjes aangetrokken als interim-directeur. Hij ging onder meer aan de slag met de resultaten van een onderzoek naar het functioneren van het kerkelijk bureau dat in 2016 was uitgevoerd in opdracht van het CKR en voerde een aantal organisatorische wijzigingen door. In de tussentijd ging een extern wervingsbureau aan de slag met het zoeken naar een nieuwe directeur. Per 1 januari 2018 kon Jenneke Welmers in die functie worden benoemd. In het kader van het nieuwe beleidskader ging het kerkelijk bureau aan de slag met de vraag naar meer efficiency en het omlaag brengen van de overheadkosten.

Vooruitblik

Als kerk worden we gedragen door het Bijbelse beeld van het lichaam waarvan Christus het hoofd is. Ieder lid is van belang voor het geheel. Het is ook een organisch beeld waaraan de levenscyclus van geboorte, groei, bloei en afsterven eigen is. Het bestaande koesteren, het nieuwe omarmen en loslaten wat te zwaar is geworden en niet langer vreugde schenkt - daarin heldere keuzes maken is een van de uitdagingen die het nieuwe beleidskader aan ons stelt. Het vraagt moed, vertrouwen en geestelijk leiderschap in de hele breedte van onze organisatie om ons lichtvoetig te kunnen bewegen richting de toekomst. Daarbij zijn we dankbaar om wat ons gegeven is en om wat we te geven hebben, aan elkaar en aan de stad.

Julia van Rijn,

scriba